

Povezanost posljedica pandemije COVID-19 i svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece

Taradi, Hana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:942591>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Hana Taradi

**POVEZANOST POSLJEDICA PANDEMIJE
COVID-19 I SVAKODNEVNOG ŽIVOTA
MAJKI OSNOVNOŠKOLSKE DJECE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Hana Taradi

**POVEZANOST POSLJEDICA PANDEMIJE
COVID-19 I SVAKODNEVNOG ŽIVOTA
MAJKI OSNOVNOŠKOLSKE DJECE**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Andreja Brajša-Žganec

Zagreb, 2023.

Sažetak

Glavni cilj istraživanja bio je istražiti povezanost posljedica pandemije COVID-19 i svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece. Predviđala se samoprocjena pogoršanja svakodnevnog života majki uslijed pandemije COVID-19 na temelju socio-demografskih podataka, zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom i percipiranom socijalnom podrškom obitelji, prijatelja i drugih. Dodatno, ispitivali su se životni događaji majki osnovnoškolske djece povezani sa pandemijom COVID-19. Podaci su se prikupljali u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji (CHILD-WELL). U istraživanju je sudjelovalo ukupno 1206 majki osnovnoškolske djece iz Varaždinske i Osječko-baranjske županije. Prosječna dob sudionica je 41,14 godine ($sd=4.77$), a raspon dobi je od 28 do 56 godina. Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi, korišteni su sljedeći instrumenti: Upitnik životnih događaja tijekom protekle godine, Samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19, Skala zabrinutost u vezi pandemije COVID-19, Skala zadovoljstva brakom/vezom, Multidimenzionalna skala percipirane socijalne podrške (MSPSS). Rezultati su pokazali kako je visok postotak majki bilo u samoizolaciji zbog pandemije COVID-19, preboljelo virus, izvijestilo o smanjenju financijskih prihoda te doživjelo smrt bliske osobe. Također, hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da socio-demografski podaci, zabrinutost pandemijom COVID-19, zadovoljstvo brakom/vezom i percipirana socijalna podrška značajno predviđaju samoprocjenu pogoršanja svakodnevnog života uslijed pandemije COVID-19. Kao značajni prediktori u predviđanju samoprocjene pogoršanja života uslijed pandemije pokazali su se razina obrazovanja majki, zadovoljstvo brakom/vezom i zabrinutost pandemijom, na način da manje obrazovane, manje zadovoljnije brakom/vezom i više zabrinute pandemijom, procjenjuju veće pogoršanje života.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, majke osnovnoškolske djece, samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije, zadovoljstvo brakom/vezom, percipirana socijalna podrška

Abstract

The main goal of the research was to explore the connection between the consequences of the COVID-19 pandemic and the daily life of mothers of elementary school children. Self-assessment of deterioration in mothers' daily life due to the COVID-19 pandemic was predicted based on socio-demographic data, concerns about the COVID-19 pandemic, marital/relationship satisfaction, and perceived social support from family, friends, and significant others. Additionally, the life events of mothers of elementary school children related to the COVID-19 pandemic were examined. The data were collected as part of the project of Croatian Science Foundation Child welfare in the context of the family (CHILD-WELL). A total of 1,206 mothers of elementary school children from Varaždin and Osijek-Baranja counties participated in the research. The average age of the participants is 41.14 years ($sd=4,770$), and the age range is from 28 to 56 years. In order to achieve the stated objectives, the following questionnaires were used: Questionnaire of life events during the past year, Self-assessment of deterioration of life due to the COVID-19 pandemic, Scale of concern about the COVID-19 pandemic, Scale satisfaction with marriage/relationship, Multidimensional scale of perceived social support (MSPSS). The results showed that a high percentage of mothers were in self-isolation due to the COVID-19 pandemic, got over the virus, reported a decrease in financial income and experienced the death of a loved one. Also, hierarchical regression analysis found that socio-demographic data, concern about the COVID-19 pandemic, satisfaction with marriage/relationship, and perceived social support significantly predict the self-assessment of deterioration of daily life due to the COVID-19 pandemic. Mothers' level of education, satisfaction with marriage/relationship, and worry about the pandemic proved to be significant predictors in predicting the deterioration of life due to the pandemic, in such a way that the less educated, less satisfied with marriage/relationship and more worried about the pandemic, estimate a greater deterioration of life.

Keywords: COVID-19 pandemic, mothers of elementary school children, self-assessment of life deterioration due to the pandemic, satisfaction with marriage/relationship, perceived social support

Sadržaj

1. Uvod	7
1.1 Žene tijekom pandemije COVID-19	9
1.2. Partnerski odnosi tijekom pandemije COVID-19	10
1.3. Zabrinutost zbog pandemije COVID-19	12
1.4. Percipirana socijalna podrška	14
1.5. Samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19.....	16
2. Ciljevi i problemi istraživanja	17
3. Metoda	18
3.1. Sudionici.....	18
3.2. Mjerni instrument	18
3.3. Postupak	19
4. Rezultati	20
5. Rasprava	24
5.1. Životni događaji majki osnovnoškolske djece povezani sa pandemijom COVID-19	24
5.2. Povezanost zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške te samoprocjene pogoršanja svakodnevnog života uslijed pandemije.....	26
5.3. Predviđanje samoprocjene pogoršanja života majki uslijed pandemije COVID-19	28
5.4. Nedostaci i ograničenja istraživanja	31
6. Zaključak	32
7. Literatura	34

1. Uvod

Bolest COVID-19 prvi se put pojavila krajem 2019. godine u Wuhanu, u kineskoj provinciji Hubei. Ubrzo se razvila u pandemiju te se proširila diljem svijeta. COVID-19 bolest je respiratorna bolest uzrokovana teškim akutnim respiratornim sindromom koronavirusa 2 (SARS-CoV-2). Karakteriziraju je simptomi poput kašlja, otežanog disanja, povišene temperature, mišićnih bolova, glavobolje i gubitka osjeta okusa ili mirisa. Prvi slučaj COVID-19 u Hrvatskoj potvrđen je u veljači 2020. godine u Zagrebu (HZJZ, 2020). Nakon potvrde prvog slučaja, prema preporukama Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske, uvedene su mjere karantene za osobe zaražene virusom COVID-19 i one koje su bile u kontaktu s oboljelima. Ove mjere uključuju potpunu ili djelomičnu izolaciju kako bi se smanjio rizik od daljnjeg širenja virusa. Do 17. siječnja 2023. godine, u Hrvatskoj je ukupno zabilježeno 1,27 milijuna slučajeva zaraze koronavirusom, sa 17.782 smrtna slučaja uslijed COVID-19 (HZJZ, 2023). Ovi podaci svjedoče o ozbiljnosti pandemije i njezinom utjecaju na javno zdravstvo u Hrvatskoj.

Od same pojave virusa, posljedice pandemije mjerile su se u broju umrlih i zaraženih, a posljedice na mentalno zdravlje su zanemarene (Antičević, 2021). Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (2004), zdravlje je stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i iznemoglosti. Uvedene mjere protiv pandemije imale su negativan utjecaj na tjelesno i mentalno zdravlje opće populacije, dostupnu socijalnu i emocionalnu podršku i obiteljske odnose (Brock i Laifer, 2020). Kao vrlo zarazna virusna bolest, COVID-19 je suštinski društveni fenomen, a uspjeh suzbijanja ovisi o učinkovitom ograničavanju društvenih kontakata. Mjere socijalnog distanciranja, uključujući odredbe o ostanku kod kuće i promjenu individualnog ponašanja, usporile su širenje COVID-19. Iako su bitne za suzbijanje širenja virusa, te društvene intervencije mogu štetno utjecati na mentalno zdravlje, kao što je primijećeno kod ranijih epidemija, poput izbijanja SARS-a 2003 (Cava i sur., 2005).

Intervencije koje su najvažnije za sprječavanje širenja pandemije nužno narušavaju same društvene procese koji su važni za mentalno zdravlje, uključujući dostupnost socijalne podrške i svakodnevnu interakciju (Marroquín i sur, 2017). U analizi 24 istraživanja provedenih u prvom tromjesečju 2020. godine, Buljan Flander i sur. (2020) otkrili su značajan broj negativnih psiholoških efekata koji su se pojavili kao rezultat pandemije COVID-19. Ti efekti uključuju simptome posttraumatskog stresnog poremećaja, osjećaj zbunjenosti i ljutnje.

Incidencija i intenzitet navedenih simptoma povezani su s različitim čimbenicima koji su karakteristični za pandemiju. Trajanje preventivnih mjera, osobni strahovi od bolesti, doživljaj frustracije, dosade, nedostatak ili neadekvatna kvaliteta osnovnih potrepština, nedostatak i neadekvatnost informacija, materijalni gubici te stigma koju osjećaju oboljeli, svi su ti čimbenici povezani s povećanom incidencijom i intenzitetom psiholoških simptoma (Buljan Flander i sur., 2020). Ovi rezultati ukazuju na važnost razumijevanja psiholoških posljedica pandemije i njezinih povezanih faktora kako bi se pružila adekvatna podrška i intervencije za očuvanje mentalnog zdravlja stanovništva. Razumijevanje tih faktora može pomoći u identifikaciji rizičnih skupina i razvoju ciljanih intervencija kojima bi se smanjio broj psiholoških problema. Istraživanja prave karantene (tj. potpune izolacije radi suzbijanja bolesti) pokazuju značajne učinke na emocionalni stres i mentalno zdravlje, uključujući depresiju, tjeskobu, nesanicu i posttraumatski stres (Brooks i sur., 2020). Ma i suradnici (2020), prikazali su važne rezultate o psihijatrijskim simptomima među pacijentima s COVID-19. Prva njihova studija, pokazala je da je PTSP prisutan kod 96,2% od 714 hospitaliziranih pacijenata. Druga studija je pokazala da je prevalencija depresije (29,2%) bila povišena među 57 nedavno oporavljenih od virusa COVID-19. Također, izvijestili su o istome kod 9,8% sudionika koji su nedavno završili karantenu. U razini anksioznosti, nije pronađena razlika među ispitanicima oboljelima od virusa i ispitanicima koji su odradili izolaciju. Kao zaštitni čimbenici u prevenciji mentalnih poremećaja uzrokovanih pandemijom COVID-19, identificiraju se socijalna podrška i zdravstvena pismenost (Zhang, 2020). Socijalna podrška odnosi se na emocionalnu, praktičnu i informativnu podršku koju pojedinac dobiva od obitelji, prijatelja, zajednice ili stručnjaka u zdravstvu. Ona može pomoći u suočavanju s stresom, smanjiti osjećaj izolacije i pružiti podršku u pronalaženju rješenja za izazove povezane s pandemijom. Zdravstvena pismenost odnosi se na sposobnost pojedinaca da pravilno razumiju informacije o zdravlju, procijene rizike i donose informirane odluke o svojem zdravlju. Osobe s većom zdravstvenom pismenošću mogu bolje razumjeti preporučene preventivne mjere, razlikovati pouzdane izvore informacija od dezinformacija te pridržavati se smjernica zdravstvenih stručnjaka. S druge strane, identificirani su i rizični čimbenici koji mogu povećati osjetljivost na mentalne poremećaje tijekom pandemije. Studije su pokazale da žene imaju veću sklonost razvoju simptoma anksioznosti i depresije u usporedbi s muškarcima (Qiu i sur., 2020). Osim toga, strah od nemogućnosti kontrole zaraze i nesigurnost u procjeni rizika i ozbiljnosti situacije također su identificirani kao rizični čimbenici. Povećana izloženost informacijama putem medija, uključujući neprekidno praćenje vijesti i društvenih mreža, može dodatno povećati osjećaj tjeskobe i stresa (Qiu i sur., 2020).

S obzirom na sve navedeno, pandemija COVID-19 značajno je utjecala na fizičko, ali i mentalno zdravlje pojedinaca.

1.1 Žene tijekom pandemije COVID-19

Žene su zabrinutije od muškaraca u vezi pandemije COVID-19, te su prijavljivale veće poteškoće vezane uz posljedice samoizolacije te su navodile više razine stresa i ostalih mentalnih problema (Xiong i sur., 2020). Također, istraživanje koje su proveli Buljan Flander i sur. (2020) pruža dodatne uvide o rodnoj dimenziji percepcije situacije izazvane pandemijom COVID-19. Prema njihovim nalazima, žene su sklonije doživljavati situaciju kao više rizičnu i opasnu te izvještavaju o većem subjektivnom osjećaju straha u usporedbi s muškarcima. Ova studija naglašava da se rodne razlike mogu javiti u emocionalnom odgovoru na krizne situacije poput pandemije. Iako je stopa smrtnosti dvostruko veća za muškarce, pandemija COVID-19 više je pogodila žene što se tiče mentalnog zdravlja, poslovnog i obiteljskog života (Thibaut i Wijngaarden-Cremers, 2020). Žene češće pate od ponovnog proživljavanja traume, negativnih promjena u spoznaji ili raspoloženju i hiper-uzbuđenim stanjima u usporedbi s muškarcima (Liu i sur., 2021). Također, žene i mladi ljudi imali su veći rizik od pojave psihijatrijskih poremećaja i usamljenosti (Li i Wang, 2021).

Uz navedene probleme sa mentalnim zdravljem, žene se suočavaju i s raznim drugim problemima poput nezaposlenosti i financijske ranjivosti (Walsh, 2019). Generalno, žene su sklonije trajnom gubitku poslova od muškaraca za vrijeme pandemije (Dang i Nguyen, 2021). Također, žene su više zabrinute od muškaraca za učinke COVID-19 na njihov vlastiti očekivani prihod. Predviđaju pad prihoda u sljedećih 6 mjeseci za oko 50% više nego pad prihoda koji predviđaju muškarci (Dang i Nguyen, 2021). Očekujući veliki pad prihoda u budućnosti, žene su sklone smanjiti svoju trenutnu potrošnju i povećati štednju. Sam gubitak posla ili smanjenje obujma posla, utjecao je na obiteljske uloge. Točnije, doprinos kućanskim poslovima od strane žena je porastao. Tijekom pandemije došlo je i do porasta sudjelovanja muškaraca u kućanskim poslovima, no to je opterećenje poraslo više za žene, i to na način da umjesto da se raspodjela približi pravednoj, jaz je još više narastao, i to primarno među visokoobrazovanim ženama (Fodor i sur., 2021). Ako i zadrže jednaku raspodjelu kućanskih poslova, najveći teret brige za djecu pada na žene, što rezultira u njihovoj smanjenoj mogućnosti obavljanja profesionalnih dužnosti i što se često nastavlja i nakon što mjere zatvaranja popuste (Hipp i Bunning, 2020). To utječe na smanjenje zadovoljstva kvalitetom života kod žena. Također, kod žena je opaženo

veće smanjenje doživljaja dobrobiti i zadovoljstva obiteljskim životom nego kod muškaraca te je socijalna izolacija imala veći utjecaj na dobrobit žena (Ohlbrecht i Jellen, 2020).

Pandemija COVID-19 iznimno je utjecala na svakodnevni život žena te se pokazalo da su njihovi životi u karanteni rutinirani, emotivno kompleksni, kao i da su žene s malom djecom premorene i preopterećene te da karantena naglašava rodne nejednakosti (Brajdić Vuković i Doolan, 2021). Kako bi se dalje istražila ova tema, u ovom radu ispitivat će se povezanost određenih događaja tijekom pandemije COVID-19 i svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece.

1.2. Partnerski odnosi tijekom pandemije COVID-19

Partnerski odnosi su odnosi između dvije osobe koje su u romantičnoj vezi, braku, civilnom partnerstvu ili nekom sličnom odnosu. Oni uključuju mnogo različitih aspekata, kao što su duboka emocionalna povezanost, intimnost, otvorena i iskrena komunikacija, međusobna ovisnost, suočavanje s konfliktima, pružanje podrške i zadovoljstvo koje proizlazi iz zajedničkog života (Holmes i Johnson, 2009). Partnerski odnosi su jedinstveni za svaki par, jer su oblikovani njihovim jedinstvenim osobnostima, vrijednostima, iskustvima i vanjskim utjecajima. Oni su ključni za emocionalno blagostanje i sreću pojedinaca, te pružaju osnovu za izgradnju dubokih veza, međusobne podrške, razumijevanja i međusobne ljubavi (Dinero i sur., 2008). Jedna od najpoznatijih teorija o partnerskim odnosima i ljubavi je Sternbergova triangularna teorija, koja uključuje tri komponente koje su bitne za sklad u odnosu: intimnost, strast i odanost (Sternberg, 1986). Intimnost se odnosi na osjećaj povezanosti i bliskosti među partnerima te sačinjava emocionalni aspekt veze. Strast obuhvaća međusobnu privlačnost među pojedincima te se odnosi na ponašajni aspekt, dok se odanost odnosi na odluku da budemo vjerni partneru te uključuje kognitivni aspekt partnerskog odnosa (Sternberg, 1986). Prema teoriji socijalne razmjene, koju su formulirali Aronson i sur. (2005), percepcija dobitaka i gubitaka u odnosu igra ključnu ulogu u oblikovanju osjećaja pojedinca o vlastitom odnosu. Ova teorija sugerira da osoba procjenjuje koristi i troškove koje doživljava u odnosu te na temelju te analize donosi odluke o ostanku ili napuštanju veze. Centralni koncept teorije socijalne razmjene je analiza troška i koristi, koja uključuje procjenu pozitivnih aspekata odnosa kao koristi (poput emocionalne podrške, zadovoljstva, sigurnosti i zajedničkih aktivnosti) te negativnih aspekata kao troškove (kao što je žrtvovanje, sukobi, kompromisi ili gubitak autonomije). Prema teoriji, zadovoljstvo i održavanje odnosa ovise o percepciji da su koristi veće od troškova.

Međutim, ukoliko osoba doživljava neravnotežu između koristi i troškova koju smatra nepodnošljivom, može se javiti nezadovoljstvo, napetost i čak razmišljanje o prekidu veze. Osim toga, ukoliko pojedinac smatra da može ostvariti bolji odnos s drugom osobom ili da su troškovi previsoki u odnosu na koristi, to također može dovesti do nesigurnosti i nezadovoljstva. Važno je napomenuti da teorija socijalne razmjene ne uzima u obzir samo materijalne koristi i troškove, već također uključuje emocionalne, socijalne i psihološke aspekte odnosa.

Zadovoljstvo partnerskim odnosom subjektivna je procjena koja varira pod utjecajem sretnih i neugodnih životnih događaja (Li i Wickrama, 2014). Izazovni događaji u kontekstu partnerskih odnosa, poput promjena, mogu biti stresni i mogu uzrokovati niz emocija, uključujući anksioznost, strah, frustraciju i tugu (Maltas, 1992). Promjene izazvane takvim događajima dovode do stresa i djeluju kao prijetnja zadovoljstvu i intimnim odnosima (Randall i Bodenmann, 2009). Stresori odvlače parove od provođenja kvalitetnog vremena skupa (Neff i Karney, 2017). Neka su istraživanja pokazala da su vanjski uzroci stresa, uključujući prirodne katastrofe, povezani sa smanjenjem zadovoljstva brakom (Chi i sur., 2020). Studije su također pokazale da stresni događaji (npr. niski prihodi) imaju značajnu povezanost sa smanjenjem bračne stabilnosti, lošijim bračnim interakcijama, niskim zadovoljstvom brakom i seksualnim problemima (Bahr, 1979).

Pandemija COVID-19 svakako je vrlo stresan i izazovan događaj za brakove i obitelji. Povećanje konflikta tijekom pandemije može se objasniti povećanim vremenom provedenim skupa i manjkom socijalnih kontakata s drugima. Jedan od glavnih čimbenika koji mogu utjecati na zadovoljstvo brakom u samoizolaciji je kvaliteta odnosa između partnera prije same izolacije. Ako su partneri imali zdrav i stabilan odnos prije izolacije, oni će se vjerojatno lakše prilagoditi situaciji i naći načine da se podrže i zajedno suoče s izazovima izolacije (Purba i sur., 2021). S druge strane, istraživanje Silve i sur. (2020) pruža važne uvide u povećanje incidencije obiteljskog nasilja tijekom pandemije COVID-19. Navedeno istraživanje identificira nekoliko ključnih čimbenika koji su doprinijeli ovom trendu. Prvi značajan faktor je ekonomska nestabilnost koja je proizašla iz pandemije. Gubitak poslova, smanjenje prihoda i financijska nesigurnost povećali su stres i napetost unutar obiteljskih jedinica. Ovi ekonomski izazovi mogu dovesti do povećane frustracije, nemoći i agresivnog ponašanja među članovima obitelji.

Drugi faktor koji je identificiran u istraživanju Silve i sur. (2020) je zloupotreba alkohola. Restrikcije i zatvaranja tijekom pandemije stvorili su okruženje u kojem su mnogi

pojedinci posegli za alkoholom kao načinom suočavanja sa stresom i dosadom. Povećana konzumacija alkohola može povećati agresivno ponašanje i nasilje unutar obitelji. Treći čimbenik je smanjena mreža podrške ženama. Pandemija je dovela do ograničavanja socijalnih interakcija, zatvaranja skloništa i smanjenog pristupa profesionalnoj pomoći. To je rezultiralo poteškoćama za žene žrtve nasilja da pronađu sigurno utočište i podršku koja im je potrebna. Nedostatak podrške može otežati žrtvama da se oslobode nasilne situacije i utjecati na njihovu sposobnost izvještavanja o nasilju.

Pandemija je također stvorila poteškoće za parove koji su bili razdvojeni ili koji su bili prisiljeni biti razdvojeni zbog ograničenja putovanja, što je moglo dovesti do osjećaja usamljenosti i tuge, a u nekim slučajevima i do prekida veza (Pietromonaco i Overall, 2021). Također, na samo zadovoljstvo vezom tijekom pandemije COVID-19 utječu i društvena klasa, dob, nesigurna privrženost pojedinaca i mentalno stanje (Pietromonaco i Overall, 2021).

1.3. Zabrinutost zbog pandemije COVID-19

Strah je osnovna emocija koja se aktivira kao odgovor na percipiranu prijetnju. Prema kognitivno-bihevioralnoj teoriji (Lazarus, 1996) strah nastaje kao rezultat subjektivne procjene situacije ili stimulansa kao prijetnje. Javlja se kada osoba procijeni situaciju kao opasnu ili potencijalno štetnu. Ova teorija naglašava da ne sami podražaji, već način na koji osoba procjenjuje te podražaje, određuje osjećaj straha. Osoba procjenjuje situaciju na temelju prethodnog iskustva, uvjerenja, vrijednosti i drugih kognitivnih procesa. Prema ovoj teoriji, strah od COVID-19 može biti rezultat kognitivnih procjena situacije, kao što su procjene rizika, kontrole ili nesigurnosti u vezi s pandemijom. Ljudi mogu razviti strah na temelju svojih procjena o vjerojatnosti zaraze, težini simptoma, mogućnostima liječenja ili drugim kognitivnim procesima koji utječu na njihovu interpretaciju situacije. Također, pandemija COVID-19 može izazvati traumatski stres (Brewin, 2005) kod mnogih ljudi zbog ozbiljnosti situacije, gubitka voljenih osoba, ekonomskih i socijalnih posljedica te promjene u svakodnevnom životu. Strah od COVID-19 može biti povezan s osjećajem prijetnje, nemoći ili gubitka kontrole, što su karakteristični simptomi traumatskog stresa. Strah tijekom pandemije COVID-19 organiziran je na psihološkoj razini u četiri međusobno povezane domene: 1) strah od tijela/ strah za tijelo, 2) strah od značajnih drugih/ strah za značajne druge, 3) strah od neznanja/ strah od saznanja i 4) strah od poduzimanja radnji/ strah od nedjelovanja (Schimmenti i sur., 2020). Slučaj COVID-19 pandemije jedinstven je u ljudskoj povijesti, posebice zbog iznimno lakog protoka informacija koje omogućuju najavu potencijalne opasnost prije nego što

se ona stvarno približi (Korajlija, 2020). Na razinu strahova i zabrinutosti pandemijom, mogu utjecati razni psihološki i sociološki faktori.

Porast zabrinutosti zbog pandemije može se pripisati raznim čimbenicima: spolu, roditeljskom statusu, i kroničnim zdravstvenim stanjima. Posebice se ističe zabrinutost kod žena, koje su zabrinutije od muškaraca u vezi pandemije (Xiang i sur. 2020). Žene prijavljuju veći psihološki učinak kao posljedicu izolacije, te izražavaju više razine stresa, anksioznosti i depresije tijekom početne faze izbijanja COVID-19 u Kini (Wang i sur., 2020). Također, više su angažirane u preventivnom ponašanju, ranjivije i zabrinutije oko pandemije COVID-19 s obzirom na muškarce (Yidirim i sur, 2021). Isti nalazi potvrđeni su i u 25 europskih zemalja (Limcaoco i sur., 2020). Nadalje, roditeljska uloga je rizični čimbenik povećane zabrinutosti kod oba spola (Korajlija, 2020). Tijekom epidemije svinjske gripe, pokazalo se da je roditeljski status bio najveći prediktor za povećani strah i anksioznost vezanu uz epidemiju (Remmerswaal i Muris, 2011). Proučavanjem povezanosti dobi sa zabrinutosti pandemijom, dobiveni su kontradiktorni rezultati. Prema Korajliji (2020), otkriveno je kako razina zabrinutosti pandemijom nije povezana s dobi pojedinca, niti s dobi njihovih roditelja. Međutim, Cerda i Garcia (2022), pronašli su kako je razina zabrinutosti pandemijom obrnuto proporcionalna dobi, odnosno smanjuje se s godinama iako su stariji izloženi većem riziku. Također, još jedan važan aspekt je obrazovanost pojedinca. Pokazalo se da su obrazovaniji i bolje informirani pojedinci, manje zabrinuti pandemijom (Cerda i Garcia, 2022).

Uz aspekte koji direktno utječu na samu zabrinutost oko COVID-a, potrebno je razmotriti i moguće posredne faktore koji doprinose samoj zabrinutosti. Primjerice, pronađena je povezanost između zabrinutosti oko pandemije i sreće u braku/vezi na način da su pojedinci koji su manje sretni u braku/vezi, zabrinutiji pandemijom i njezinim posljedicama (Dilmac i Karababa, 2023). Nadalje, na povećanje zabrinutosti također utječe dob i socioekonomski status. Žene s niskim prihodima u kućanstvu te one koje su nezaposlene, imaju veći strah od zaraze COVID-om (Jafree i sur, 2021). Zbog specifičnosti zaštite od zaraze COVID-19 koja uključuje smanjenje socijalnog kontakta te samoizolaciju, socijalna podrška se pokazala kao potencijalan aspekt povezan sa razinom zabrinutosti pandemijom (Szkody i sur. 2020).

Prema svemu navedenom, najviše zabrinute pandemijom COVID-19 su mlađe žene koje imaju djecu, boluju od kronične bolesti, koje su manje obrazovane, nezaposlene, manje zadovoljne brakom/vezom te s niskim prihodima kućanstva (Cerda i Garcia, 2022).

1.4. Percipirana socijalna podrška

Društvene aktivnosti i odnosi, pokazali su se kao ključni elementi koji doprinose zdravlju i zadovoljstvu ljudi tijekom cijelog životnog vijeka (Cohen 2004, prema Brajša-Žganec i sur. 2018). Socijalna podrška odnosi se na procese putem kojih socijalni odnosi mogu djelovati na tjelesno i/ili psihičko zdravlje (Cohen i Wills., 1985). Socijalna podrška širok je pojam koji obuhvaća niz konstrukata, uključujući percipiranu podršku i primljenu podršku (Haber, 2007). Barrera (1986) naglašava da se socijalna podrška može organizirati u tri kategorije: društvena ukorijenjenost, percipirana socijalna podrška, i primljena podrška. Također, prema Krause (2001) razlikuje se društvena ukorijenjenost kao učestalost kontakta s drugima, primljena podrška, kao količina opipljive pomoći koju stvarno pružaju članovi društvene mreže i percipirana podrška, kao subjektivna ocjene potpornih razmjena. Dodatno, socijalna podrška može biti kvantitativna (mjerena kao broj prijatelja koje netko može kontaktirati u krizi) i/ili kvalitativna (percepcija adekvatnosti socijalne podrške). Postoje različite izvori podrške: podrška obitelji, prijatelja i relevantnih drugih osoba. Od ovih konstrukata, samo se percipirana podrška smatra dosljednom poveznicom sa zdravljem (Haber, 2007). Prema teoriji podrške socijalne mreže, percipirana socijalna podrška proizlazi iz različitih karakteristika socijalnih mreža, kao što su brojnost, gustoća i kvaliteta odnosa s drugim ljudima (Cohen i Wills, 1985). Socijalna mreža osobe, kao što su obitelj, prijatelji i društveni kontakti, može pružati podršku i resurse koji pomažu pojedincima da se nose sa stresom i smanje negativne učinke stresa na njihovo zdravlje i dobrobit. Edward Deci u teoriji samoodrživosti, naglašava važnost autonomije, povezanosti i kompetencije u zadovoljavanju ljudskih potreba (Deci, 2002). Tijekom pandemije, ograničenja socijalnih interakcija i izolacija mogu utjecati na osjećaj autonomije i povezanosti pojedinaca, što može smanjiti percipiranu socijalnu podršku. Kako bi se detaljnije razumjela zaštitna uloga socijalne podrške, razvila su se dva različita modela. Prvi model, koji se naziva *Model glavnog učinka*, govori da kada osoba ima jaku mrežu socijalne podrške, razvija osjećaj zajedništva i vlastite vrijednosti (Choen i Willis, 1985). Drugi model daje važnost socijalnoj podršci kao zaštitnom čimbeniku u raznim stresnim situacijama (Cohen i Hoberman, 1983). U stresnim situacijama, podrška prijatelja, obitelji i drugih relevantnih osoba može pružiti utjehu, olakšanje i osjećaj pripadnosti. U istraživanju Brajša-Žganec i sur. (2018) percipirana socijalna podrška prijatelja, pokazala se kao najvažnija za subjektivnu dobrobit hrvatskih građana. Razlog tome može biti što su prijatelji obično članovi iste grupe koja dijeli osobne karakteristike, iskustva i životni stil.

Također, prijatelji su često izvor druženja i zabave, dok obiteljska zajednica obično podrazumijeva dijeljenje obaveza i zadataka.

Pojedinci i njihove obitelji tijekom pandemije COVID-19 suočavali su se s prijetnjama od virusa, ali i sa raznim nesvakidašnjim situacijama. Primjerice, mnogi su doživjeli gubitak članova obitelji kojima nisu mogli pružiti direktnu podršku, zbog nemogućnosti socijalnog kontakta. Takvi potencijalni gubici dodatno pojačavaju osjećaj tjeskobe i anksioznosti (Weingarten i Worthen, 2018). Osim većih gubitaka, poput smrti bliskih osoba, obitelji se suočavaju i s raznim drugim problemima vezanima uz nedostatak socijalne podrške (Walsh i sur., 2019). Taj nedostatak može se očitovati unutar same obitelji, smanjenjem kvalitete veze i podrške od strane partnera, ali i na razini prijatelja i drugih relevantnih osoba.

Istraživanja su pokazala da ljudi koji imaju manje podržavajućih društvenih odnosa, prijavljuju više negativnih psiholoških smetnji koje mogu povećati rizik od bolesti (Choen i Willis, 1985) te da je niska percipirana socijalna podrška jedan od glavnih prediktora visoke razine stresa (Park i Jang., 2013). Visoka razina socijalne podrške može djelovati kao zaštitni čimbenik za pojedince tijekom vrlo stresnog životnog događaja, kao što je pandemija COVID-19 (Szkody i sur. 2021). Također, nedostatak socijalne podrške tijekom pandemije može povećati rizik od problema s mentalnim zdravljem (Szkody i sur. 2021). Navedeno potvrđuju istraživanja tijekom prošlih pandemija (npr, HIV, SARS i Ebola), koja su otkrila da je viša percipirana socijalna podrška povezana s nižim stopama mentalnih poremećaja (Chew i sur. 2020).

Međutim, s pandemijom COVID-19, socijalno distanciranje i samoizolacija mogu ograničiti dostupnost i primanje socijalne podrške. Dani provedeni u samoizolaciji nisu bili u korelaciji s percipiranom socijalnom podrškom, ali jesu sa dobivenom socijalnom podrškom (Szkody i sur. 2021). Također, istraživanje Szkody i sur. (2021) pokazalo je da niti dobivena niti percipirana socijalna podrška nisu značajan prediktor brige oko pandemije COVID-19. S druge strane, istraživanje Ozbay i sur. (2007) nalaže da kvalitetna socijalna podrška može povećati otpornost na stres i pomoći u zaštiti od razvoja psihopatologije povezane s traumom, koja može biti posljedica COVID-a 19 (Brooks i sur, 2020). Nadalje, rezultati istraživanja Grey i suradnika (2020) pokazuju da je rizik od depresije bio 63% niži kod osoba s visokom percipiranom socijalnom podrškom u usporedbi s onima s niskom percipiranom socijalnom podrškom. Ovaj nalaz važan je za razdoblje pandemije COVID-19, s obzirom da je depresija najčešće procijenjeno mentalno stanje tijekom pandemije (Brooks i sur., 2020).

1.5. Samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19

Kvaliteta života iznimno je složen, višedimenzionalan konstrukt koji opisuje ukupno zadovoljstvo, blagostanje i dobrobit pojedinca. Uključuje fizičko zdravlje, emocionalno stanje, socijalne odnose, financijsku sigurnost, profesionalno ispunjenje, osobni razvoj, pristup obrazovanju i druge konstrukte koji utječu na opće zadovoljstvo i sreću pojedinca (Flece i Perry 1995). Postoje dva znanstvena pristupa koja se obično koriste za mjerenje kvalitete života: mjerenje objektivnih uvjeta života ili socijalnih pokazatelja te mjerenje subjektivnih iskustava ili subjektivnog blagostanja. Objektivne mjere se usredotočuju na vanjske čimbenike poput uvjeta stanovanja, socioekonomskog statusa i demografskih varijabli, dok subjektivne mjere razmatraju kako ljudi doživljavaju i osjećaju svoj život (Diener i Suh, 1997). Objektivni pokazatelji uključuju fizičko zdravlje, očekivanu životnu dob, prihode, obrazovanje i razinu dostupnosti usluga. Subjektivni pokazatelji uključuju osobne procjene zadovoljstva životom, sreće, zadovoljstva određenim područjima života, kao i osjećaj ravnoteže i ispunjenosti (Flece i Perry 1995). Na kognitivnoj razini, subjektivno zadovoljstvo se definira kao kognitivna evaluacija cjelokupnog života (Pavot i sur., 1991). Prilikom vrednovanja zadovoljstva životom, pojedinac prvo istražuje različite aspekte svog života i uspoređuje ih s onim što je željeno ili idealno, a zatim donosi cjelokupnu evaluaciju zadovoljstva životom kao cjelinom. Također, treba uzeti u obzir činjenicu da pojedinci koriste vlastite kriterije i skup vrijednosti prilikom određivanja cjelokupnog zadovoljstva životom (Pavot i Diener, 2004). Afektivna komponenta subjektivnog zadovoljstva odnosi se na pozitivne i negativne emocije, koje su neovisne dimenzije emocija koje proizlaze iz različitih deskriptora, vremenskih okvira, jezika i kultura (Watson i Clark, 1991). Afektivna komponenta predstavlja trenutne evaluacije ili reakcije na događaje. Na afektivnoj razini, visoko subjektivno zadovoljstvo povezano je s iskustvom ugodnih emocija zahvaljujući primarno pozitivnoj evaluaciji svakodnevnih događaja (Myers i Diener, 1995). U istraživanju Vuletić i Mujkić (2002), kao glavne odrednice procjene kvalitete života pokazale su se zdravlje, obitelj, religija i ljubav, a nakon njih prijateljstvo, posao i financije.

S obzirom na situaciju izazvanu pandemijom COVID-19, kvaliteta života može se značajno promijeniti. Pandemija je dovela do brige za vlastito zdravlje i zdravlje bliskih osoba. Strah od zaraze virusom i mogućnosti širenja na najranjivije članove društva, kao što su starije osobe i osobe s oslabljenim imunološkim sustavom, doveo je do dodatne pažnje i opreznosti u interakcijama s drugima. Socijalno distanciranje i izbjegavanje okupljanja postali su standardni

protokol, što je rezultiralo manjim kontaktom s obitelji, prijateljima i voljenima. Ova izolacija može imati negativan utjecaj na mentalno zdravlje i dobrobit ljudi (Szkody i sur. 2020).

S obzirom na sve navedeno, u ovom radu će se ispitivati životni događaji majki osnovnoškolske djece te pokušati predvidjeti samoprocjena pogoršanja života na temelju socio-demografskih podataka, zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške obitelji, prijatelja i drugih relevantnih osoba te zabrinutosti pandemijom.

2. Ciljevi i problemi istraživanja

Osnovni cilj istraživanja je istražiti povezanost posljedica pandemije COVID-19 i svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece. Posljedice pandemije COVID-19 u ovom istraživanju izražene su kao samoprocjena pogoršanja života, koja će se pokušati objasniti pomoću prediktora zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške obitelji, prijatelja i drugih relevantnih osoba te zabrinutosti uslijed pandemije.

U svrhu ostvarenja navedenog cilja, postavljeni su sljedeći problemi i hipoteze:

1. Ispitati životne događaje majki osnovnoškolske djece povezane sa pandemijom COVID-19.
2. Ispitati povezanost zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške obitelji, prijatelja i relevantnih drugih te samoprocjene pogoršanja svakodnevnog života uslijed pandemije COVID-19 majka djece osnovnoškolske dobi.

H1: Samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 značajno je povezana sa zadovoljstvom brakom/vezom, percipiranom socijalnom podrškom obitelji, prijatelja i relevantnih drugih te zabrinutosti pandemijom; na način da je povećana samoprocjena pogoršanja života značajno povezana sa nižim zadovoljstvom brakom/vezom, nižom percipiranom socijalnom podrškom te s višom zabrinutosti zbog pandemije COVID-19.

3. Predvidjeti pogoršanje svakodnevnog života uslijed pandemije COVID-19 na temelju socio-demografskih podataka, zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom i percipiranom socijalnom podrškom obitelji, prijatelja i drugih.

H2: Socio-demografski podaci, zabrinutost pandemijom COVID-19, zadovoljstvo brakom/vezom i percipirana socijalna podrška obitelji, prijatelja i relevantnih drugih

značajno predviđaju pogoršanje svakodnevnog života uslijed pandemije COVID-19, na način da majke koje imaju višu razinu obrazovanja i koje su starije te percipiraju socijalnu podršku i zadovoljstvo brakom višim te su manje zabrinute zbog pandemije COVID-19, procjenjuju manje pogoršanje svakodnevnog života uslijed pandemije COVID-19.

3. Metoda

3.1. Sudionici

U provedenom istraživanju sudjelovalo je ukupno 1206 majki osnovnoškolske djece iz Varaždinske i Osječko-baranjske županije. Prosječna dob sudionica je 41,14 godine (sd=4.77), a raspon dobi je od 28 do 56 godine. Od ukupnog broja sudionica N=27 (2.2%) majka ima završenu najviše osnovnu školu, N=746 (61.1%) srednju ili višu školu, N=433 (35.5%) fakultet ili doktorat. Također, od ukupnog broja sudionica, njih N=1081 (89,8%) je zaposleno na puno radno vrijeme ili na dio radnog vremena, N=15 (1.2%) nisu zaposlene, ali obavljanju honorarne poslove, N=110 (9%) su nezaposlene, umirovljenice i studentice.

3.2. Mjerni instrument

Upitnik životnih događaja tijekom protekle godine (konstruiran za potrebe projekta Hrvatsko longitudinalno istraživanje dobrobiti CRO-WELL; <https://crowell.pilar.hr/>) mjeri pojavu sedam događaja vezanih uz pandemiju COVID-19 (npr. boravak u samoizolaciji, oboljenje od bolesti COVID-19) i drugih životnih događaja (npr. gubitak posla) tijekom proteklih godinu dana. Sudionici su na navedene čestice odgovarali sa DA ili NE, što se odnosilo na doživljavanje navedenih događaja.

Samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 (konstruiran za potrebe projekta CRO-WELL; <https://crowell.pilar.hr/>) mjerena je **jednom** česticom na skali od 0 („Uopće nije pogoršala“) do 10 („Izrazito se pogoršala“).

Skala zabrinutost u vezi pandemije COVID-19 (konstruirana za potrebe projekta CRO WELL) odnosi se na četiri čestice koje mjere zabrinutost za financijsku stabilnost, vlastito zdravlje, zdravlje bliskih osoba i budućnost. Sudionici su na navedene čestice odgovarali na skali od 1 („Nimalo“) do 5 („Izrazito“). Za potrebe ovog rada, ukupni rezultat se formirao zbrajanjem svih čestica, pri čemu viši rezultat ukazuje na veću zabrinutost u vezi pandemije

COVID-19. Formiranje ukupnog rezultata ove skale kao sume svih čestica opravdano je, s obzirom da je faktorskom analizom potvrđen jedan faktor (Prilog 1). Pouzdanost je u ovom istraživanju izražena Cronbach alfa koeficijentom, koji za ovu skalu iznosi $\alpha=0.812$.

Skala zadovoljstva brakom/vezom (Brkljačić i sur., 2019) sastoji se od devet čestica. Skala mjeri zadovoljstvo različitim aspektima braka/veze (komunikacija, zajedničke aktivnosti, raspodjela dužnosti i obaveza) i opće zadovoljstvo brakom. Sudionici su na pitanja iz skale odgovarali na skali od 1 („Nimalo zadovoljna“) do 10 („Izrazito zadovoljna“). Ukupni rezultat formirao se zbrajanjem odgovora na svih devet čestica podijeljeno sa brojem čestica, pri čemu veći rezultat ukazuje na veće zadovoljstvo brakom/vezom. Vrijednost Cronbach alfa koeficijenta navedene skale u ovom istraživanju iznosi $\alpha=0.964$.

Multidimenzionalna skala percipirane socijalne podrške (MSPSS) (Zimet i sur. 1988, hrv. prijevod Brajša-Žganec, Kaliterna Lipovčan i Hanzec, 2018) sastoji se od 12 čestica koje mjere percepciju socijalne podrške iz tri izvora: obitelji, prijatelja i drugih relevantnih osoba. Sudionici su na čestice odgovarali na skali od 1 („Uopće se ne slažem“) do 7 („Slažem se u potpunosti“). Čestice 1, 2, 5 i 10 odnose se na druge relevantne osobe u životu sudionica (npr. „Postoji osoba koja je pored mene kada mi treba“). Čestice 3,4,8 i 11 odnose se na podršku obitelji (npr. „Moja obitelj se stvarno trudi pomagati mi.“), a čestice 6,7,9,12 na podršku prijatelja (npr. „Mogu računati na prijatelje kada stvari krenu loše.“). Ukupni rezultat se formira kao prosječan rezultat za svaku subskalu posebno i za sve čestice ukupno, pri čemu viši rezultat ukazuje na veću percipiranu socijalnu podršku. S obzirom da se ukupni rezultat formira ukupno i posebno za svaku subskalu, potrebno je provjeriti pouzdanost navedenih skala i subskala. Za formiranje ukupnog rezultata na skali Cronbach alfa koeficijent iznosi $\alpha=0.933$. Za subskalu koja se odnosi na percipiranu socijalnu podršku drugih relevantnih osoba Cronbach alfa koeficijent iznosi $\alpha=0.914$, za percipiranu socijalnu podršku obitelji $\alpha=0.915$ te za percipiranu socijalnu podršku prijatelja $\alpha=0.949$, pri čemu je vidljiva visoka pouzdanost svih navedenih subskala i cijele skale.

3.3. Postupak

Podaci su prikupljeni u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji (CHILD-WELL). Istraživanje se provodi longitudinalno kroz tri vala, no ovaj

rad uključuje podatke dobivene isključivo u prvom valu, točnije 2021. godine. U ovom projektu ukupno sudjeluje 15 osnovnih škola Varaždinske i Osječko-baranjske županije. Podaci su se prikupljati od učenika, njihovih majki i očeva te učitelja. Prije provedbe istraživanja, dobivena je dozvola etičkog povjerenstva Instituta Ivo Pilar, dozvola Ministarstva znanosti i obrazovanja, dozvola ravnatelja svih 15 osnovnih škola za provođenje istraživanja. Također, svi sudionici su dali osobne suglasnosti za sudjelovanje putem kojih im je zajamčena anonimnost i mogućnost odustajanja od sudjelovanja u istraživanju u bilo kojem trenutku. U ovom radu se koriste samo rezultati majki, koji su statistički obrađeni u programu IBM SPSS.

4. Rezultati

Kako bi se odgovorilo na prvi problem u ovom istraživanju napravljena je deskriptivna analiza životnih događaja majki osnovnoškolske djece uslijed pandemije COVID-19.

Tablica 1. Deskriptivni podaci životnih događaja majki osnovnoškolske djece uslijed pandemije COVID-19 (N=1331)

	%	f
Preboljela sam COVID-19	23,4	311
Dobila sam otkaz.	4,4	58
Dijete za koje ispunjavam ovaj upitnik je preboljelo koronavirus.	12,8	170
Smanjili su mi se financijski prihodi.	22,6	300
Bila sam u samoizolaciji.	47	625
Bilo mi je zabranjeno obavljati moj posao.	12	159
Doživjela sam smrt bliske osobe	22,5	299

Tablica 1. prikazuje deskriptivne podatke životnih događaja majki osnovnoškolske djece uslijed pandemije COVID-19. Vidljivo je da je čak 47% od ukupnog broja ispitanih majki bilo u samoizolaciji zbog pandemije, dok je njih 23,4% preboljelo virus, a 22,5% doživjelo smrt bliske osobe. Od ukupnog broja ispitanih majki, 22,6% tvrdi da su joj se smanjili financijski prihodi, 12% je bilo zabranjeno obavljati posao, 4,4% je dobilo otkaz, a 12,8% djece čije su majke ispunjavale ovaj upitnik je preboljelo COVID-19.

Prije provedbe statističke analize s ciljem odgovora na drugi problem, provedena je deskriptivna analiza svih varijabli uključenih u istraživanje.

Tablica 2. Osnovni deskriptivni podaci ukupnih rezultata skala uključenih u istraživanje (N=1331)

	Min	Max	M	sd	Asimetričnost		Spljoštenost	
					statistik	St. pogreška	statistik	St. pogreška
Zabrinutost pandemijom COVID	4	20	14.40	3.415	-.561	.067	.193	.134
Zadovoljstvo brakom/vezom	0	10	8.13	1.720	-1.271	.070	1.360	.141
Percipirana socijalna podrška – Druge osobe	1	7	6.24	1.011	-1.877	.071	3.950	.141
Percipirana socijalna podrška - Obitelj	1	7	6.11	1.043	-1.608	.070	2.920	.141
Percipirana socijalna podrška - Prijatelji	1	7	5.76	1.254	-1.362	.070	1.875	.141
Samoprocjena pogoršanja života	0	10	5.58	2.528	-.321	.067	-.732	.134

U Tablici 2. prikazane su prosječne vrijednosti ukupnih rezultata korištenih skala. Prema navedenim podacima vidljiva je povišena zabrinutost majki uslijed događaja povezanih s pandemijom COVID-19 (M=14.40, sd=3.415). Prosječno zadovoljstvo brakom/vezom (M=8.13, sd=1.720) je relativno visoko. Sve tri subskale percipirane socijalne podrške ukazuju na relativno visoku prosječnu razinu pružene socijalne podrške od drugih osoba (M=6.24, sd=1.011), obitelji (M=6.11, sd= 1.043) i prijatelja (M=5.76, sd=1.254). Samoprocjena pogoršanja života umjereno je izražena (M=5.58, sd=2.528).

Prije testiranja povezanosti svih varijabli sa zabrinutosti COVID-om 19 provjereno je zadovoljenje svih pretpostavki za korištenje Pearsonovog koeficijenta korelacije. Zadovoljene su sve pretpostavke osim normalnosti distribucije. Međutim, prema Klineu (2005) distribuciju možemo smatrati normalnom ako se vrijednosti indeksa asimetrije kreću u rasponu od -3 do +3, a vrijednosti indeksa spljoštenosti u rasponu od -10 do +10. S obzirom na to da sve varijable zadovoljavaju Klineove uvjete normalne distribucije, prilikom obrade podataka korištene su parametrijske statističke metode. S obzirom da su navedeni uvjeti zadovoljeni, nastavlja se s parametrijskom analizom, točnije analizom povezanosti putem Pearsonovog koeficijenta korelacije.

Tablica 3. Pearsonovi koeficijenti korelacije korištenih skala

	1	2	3	4	5	6	7	8
Dob (1)								
Obrazovanje (2)	.125**							
Zabrinutost (3)	.004	-.201**						
Zadovoljstvo brakom/vezom (4)	-.058*	.030	-.117**					
PSP– drugi (5)	-.080**	.067*	-.095**	.620**				
PSP– obitelj (6)	-.029	.091**	-.052	.591**	.681**			
PSP– prijatelji (7)	.014	.066*	-.097**	.284**	.487**	.437**		
PSP – ukupno (8)	-.036	.091**	-.099**	.577**	.858**	.838**	.794**	
Pogoršanje života (9)	-.015	-.135**	.502**	-.108**	-.061*	-.058*	-.019	-.054*

* $p < .05$; ** $p < .01$

Rezultati iz tablice 3. ukazuju na značajnu povezanost većine varijabli u istraživanju sa samoprocjenom pogoršanja života. Vidljiva je niska značajna negativna povezanost sa obrazovanjem ($r = -.135$, $p < .01$), što znači da su majke koje procjenjuju pogoršanje života višim, nešto nižeg obrazovanja. Nije pronađena statistički značajna povezanost između samoprocjene pogoršanja i dobi. Visoka korelacija vidljiva je između varijabli samoprocjene pogoršanja života i zabrinutosti zbog pandemije ($r = .502$, $p < .01$) što znači da su majke koje su više zabrinute oko pandemije, procjenjuju pogoršanje života višim. Niska negativna korelacija vidljiva je između varijabli samoprocjene pogoršanja i zadovoljstva brakom/ vezom ($r = -.108$, $p < .01$), što znači da majke koje su manje zadovoljne brakom/vezom, procjenjuju nešto veće pogoršanje života uslijed pandemije. Pronađene su i niske negativne povezanosti procjene pogoršanja sa percipiranom socijalnom podrškom drugih ($r = -.061$, $p < .05$) i obitelji ($r = -.058$, $p < .05$) te ukupnim rezultatom percipirane socijalne podrške ($r = -.054$, $p < .05$), no nije pronađena statistički značajna povezanost sa percipiranom socijalnom podrškom prijatelja.

Najveća značajna pozitivna povezanost gledajući sve varijable može se primijetiti između percipirane socijalne podrške drugih i zadovoljstva brakom/vezom ($r = .620$, $p < .01$). Također, visoke pozitivne povezanosti pronađene su i kod percipirane socijalne podrške obitelji ($r = .591$, $p < .01$), prijatelja ($r = .284$, $p < .01$) i ukupnog rezultata percipirane socijalne podrške ($r = .577$, $p < .01$) sa zadovoljstvom brakom/vezom. Navedeno ukazuje da su majke koje imaju

višu percipiranu socijalnu podršku drugih osoba, obitelji i prijatelja, zadovoljnije brakom/vezom. Umjerena negativna povezanost vidljiva je između zabrinutosti pandemijom COVID-19 i obrazovanja ($r=-.201, p<.01$), što nalaže kako su zabrinutije majke prosječno nešto niže obrazovane.

Kako bi se odgovorilo na treći problem ovog istraživanja, odnosno predvidjelo pogoršanje života uslijed pandemije COVID-19, koristila se hijerarhijska regresijska analiza. Zbog različitih povezanosti subskala percipirane socijalne podrške drugih relevantnih osoba, prijatelja i obitelji sa samoprocjenom pogoršanja života u daljnjoj analizi koristio se ukupan rezultat percipirane socijalne podrške. Također, percipirana socijalna podrška prijatelja nije se pokazala značajno povezanom sa samoprocjenom pogoršanja života.

Tablica 4. Rezultati hijerarhijske regresijske analize, predviđanja pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 na temelju socio-demografskih podataka, zabrinutosti u vezi pandemije COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom i ukupnog rezultata percipirane socijalne podrške

Prediktori	Kriterij: pogoršanje života uslijed pandemije COVID-19					
	b	SE(b)	β	t		
1. korak						
Obrazovanje	-.623	.143	-.128	-4.343**		
Dob	.013	.016	.025	.858		
	R^2	$R^2_{kor.}$	df_1	df_2	F	
	.016	.015	2	1146	9.474**	
2. korak						
Obrazovanje	-.119	.128	-.025	-.934		
Dob	.004	.014	.007	.276		
Zadovoljstvo brakom/vezom	-.012	.005	-.079	-2.515*		
Percipirana socijalna podrška	.008	.007	.035	1.120		
Zabrinutost pandemijom	.361	.019	.493	18.839**		
	R^2	$R^2_{kor.}$	ΔR	df_1	df_2	F
	.259	.256	.241**	5	1143	80.018**

* $p<.05$, ** $p<.01$

Rezultati hijerarhijske regresijske analize prikazani u *Tablici 4.* pokazuju kako prvi blok značajno predviđa kriterij samoprocjene pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 ($p < .01$). Socio-demografski podaci (dob i obrazovanje) zajedno objašnjavaju 1,5% varijance kriterija. Međutim, jedini značajni prediktor u ovom modelu je obrazovanje ($\beta = -.128$, $p < .01$), što znači da obrazovnije majke procjenjuju manje pogoršanje života uslijed pandemije. U drugom bloku uz socio-demografske podatke uključeni su i prediktori zadovoljstvo brakom/vezom, percipirana socijalna podrška i zabrinutost pandemijom. Uvođenjem dodatnih prediktora značajno je porastao postotak objašnjene varijance. Točnije, značajno je objašnjeno ukupno 25,6% varijance zabrinutosti pandemijom COVID-19 ($p < .01$). U ovom bloku postoje dva značajna prediktora, zadovoljstvo brakom/vezom ($\beta = -.079$, $p < .05$) i zabrinutost pandemijom ($\beta = .493$, $p < .01$), što znači da majke koje su manje zadovoljne brakom/vezom i više zabrinute pandemijom, procjenjuju veće pogoršanje života uslijed pandemije COVID-19. U drugom bloku, obrazovanje prestaje biti značajan prediktor. Percipirana socijalna podrška nije se pokazala kao značajan prediktor. Razlog može biti visoka korelacija između percipirane socijalne podrške i zadovoljstva brakom/vezom.

5. Rasprava

Istraživanje je provedeno kako bi se ispitala povezanost posljedica pandemije COVID-19 i svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece. Dodatni ciljevi bili su opisati životne događaje majki osnovnoškolske djece te predvidjeti samoprocjenu pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 na temelju socio-demografskih podataka, zadovoljstva brakom/vezom i percipirane socijalne podrške obitelji, prijatelja i drugih relevantnih osoba te zabrinutosti zbog pandemije.

5.1. Životni događaji majki osnovnoškolske djece povezani sa pandemijom COVID-19

Kako bi se odgovorilo na prvi istraživački problem, opisivali su se životni događaji majki osnovnoškolske djece povezanih s pandemijom COVID-19. Dobiveni rezultati u skladu su sa prethodnim istraživanjima, koja su ukazala na povišeni postotak pojedinaca koji su bili u doticaju s virusom (Brooks i sur. 2020). Vidljivo je da je visoki postotak majki bio u samoizolaciji, prebolio COVID-19 te doživio smrt bliske osobe, što je u skladu sa visokim brojevima oboljelih i umrlih u Republici Hrvatskoj (HZZO, 2023). Prema rezultatima manji je postotak djece koja su preboljela COVID-19 od njihovih majki, što potvrđuje činjenicu da su pojedinci starije životne dobi osjetljiviji na virus (Daoust, 2020).

Pandemija COVID-19 uzrokovala je niz gospodarskih i društvenih problema koji su imali značajan utjecaj na razne aspekte života pojedinaca. Zbog mjera ograničenja koje su dovele do zatvaranja škola i drugih obrazovnih institucija, mnoge majke su morale ostati kod kuće kako bi se brinule za djecu (Adams i sur., 2021). Čak i one koje su mogle raditi od kuće, često su se suočavale s povećanim opterećenjem, jer su morale istovremeno raditi i brinuti se o djeci (Adams i sur., 2021). S obzirom da neki poslovi nisu pogodni za rad od kuće, majkama je ponekad bilo i zabranjeno obavljati posao. Prema rezultatima ovog istraživanja, o istom je izvijestilo 12% sudionica. Isto tako, Dang i Nguyen (2021) navode da su mnoge majke izgubile posao ili su morale smanjiti radno vrijeme zbog poteškoća u pronalasku adekvatne skrbi za djecu, što je dovelo do smanjena financijskih primanja. Rezultati ovog istraživanja su u skladu s navedenim, s obzirom da čak 22,4% od ukupnog broja sudionica izvještava o smanjenju financijskih prihoda. Ovaj nalaz nešto je niži od istraživanja koje su proveli Celik i suradnici (2020) na uzorku od 493 ispitanika koje je pokazalo da 43,6% sudionica izvještava o značajnom padu obiteljskih prihoda zbog izbijanja pandemije COVID-19. Većina roditelja koji su sudjelovali u istraživanju koje su proveli Adams i sur. (2020) izvijestila je o značajnim izazovima s kojima se suočavaju u odgoju djece tijekom pandemije COVID-19. Otežani odgoj djece identificiran je kao jedan od glavnih problema s kojima su se roditelji susreli, pri čemu su promjene u djetetovoj svakodnevnoj rutini, briga i anksioznost zbog virusa COVID-19 bili najčešći faktori koji su pridonijeli tim izazovima (Adams i sur., 2020). Pandemija je izazvala značajne promjene u životnim uvjetima obitelji, uključujući promjene u radnoj dinamici, zatvaranje škola i vrtića te uvod u online obrazovanje. Kao rezultat tih promjena, roditelji su morali prilagoditi svoje dnevne rasporede, uloge i odgovornosti kako bi se nosili s novonastalom situacijom. Nedostatak strukture i rutine, koje su inače korisne roditeljima u održavanju organiziranosti i smanjenju stresa, postao je izazov u pandemijskom kontekstu (Adams i sur., 2020). Osim toga, mnoge majke su se našle u situaciji da moraju pružiti podršku svojoj djeci tijekom online nastave. Prebacivanje na virtualnu nastavu zahtijevalo je prilagodbu novim tehnologijama, organizaciju rasporeda i aktivno sudjelovanje u obrazovnom procesu svoje djece. Ova nova uloga majki u obrazovanju bila je dodatni izvor stresa i opterećenja, s obzirom na to da su morale balansirati između svojih radnih obveza i pružanja podrške svojoj djeci u online okruženju (Adams i sur., 2020). Nepredvidivost situacije tijekom pandemije, kao i stalne promjene u mjerama i preporukama, dodatno su otežavale održavanje dosljedne dnevne rutine u obiteljima. Ova nestabilnost i nedostatak predvidljivosti mogu dovesti do povećanog stresa i frustracije kod roditelja, što dalje može utjecati na njihovu sposobnost pružanja kvalitetne skrbi i odgoja za djecu (Adams i sur., 2020).

S obzirom na sve navedeno, može se zaključiti da je pandemija COVID-19 izazvala velike promjene u svakodnevnom životu ljudi diljem svijeta, a majke su bile posebno pogođene ovom krizom, što je sukladno rezultatima ovog istraživanja i prijašnjih studija.

5.2. Povezanost zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške te samoprocjene pogoršanja svakodnevnog života uslijed pandemije

Na početku pandemije, ljudi su se suočavali s mnogim stresorima, poput straha od zaraze, gubitka posla i financijskih poteškoća, socijalne izolacije i zdravstvenih problema. Ti su stresori utjecali na mentalno zdravlje ljudi i njihovo općenito zadovoljstvo životom (Pfefferbaum i North, 2020). Iz tog razloga, u ovom istraživanju proučavala se povezanost zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva životom, zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške obitelji, prijatelja i relevantnih drugih te samoprocjene pogoršanja života. Pretpostavka ovog rada je da će samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 biti značajno povezana sa zadovoljstvom brakom/vezom, percipiranom socijalnom podrškom obitelji, prijatelja i relevantnih drugih te zabrinutosti pandemijom, na način da je povećana samoprocjena pogoršanja života značajno povezana sa nižim zadovoljstvom brakom/vezom, nižom percipiranom socijalnom podrškom te s višom zabrinutosti zbog pandemije COVID-19. Navedena pretpostavka je većinski potvrđena, s obzirom da rezultati ukazuju da su majke koje procjenjuju veće pogoršanje života, zabrinutije pandemijom, imaju niže zadovoljstvo brakom/vezom, percipiraju socijalnu podršku drugih i obitelji nižom. Percipirana socijalna podrška prijatelja nije se pokazala statistički povezanom sa samoprocjenom pogoršanja života.

Zadovoljstvo brakom je važan aspekt istraživanja u području obiteljske psihologije i sociologije. Kao subjektivna procjena, zadovoljstvo brakom može varirati ovisno o individualnim iskustvima, percepcijama i kontekstu života. Mnogi faktori mogu utjecati na zadovoljstvo brakom, uključujući sretne i neugodne događaje koji se događaju unutar obitelji. Istraživanja su pokazala da izazovni događaji u kontekstu obitelji, poput promjena ili stresnih situacija, mogu imati značajan utjecaj na zadovoljstvo brakom. Ti događaji mogu biti povezani s nizom emocija, uključujući anksioznost, strah, frustraciju i tugu. Kada se takvi stresori javljaju, mogu dovesti do povećanog stresa i negativno utjecati na zadovoljstvo i kvalitetu intimnih odnosa unutar braka. Stresori mogu ometati parove u provođenju kvalitetnog vremena zajedno i održavanju pozitivne interakcije. Na primjer, vanjski uzroci stresa, kao što su prirodne katastrofe ili ekonomske poteškoće, mogu dovesti do smanjenja zadovoljstva brakom.

Istovremeno, stresni događaji kao što su financijski problemi ili gubitak posla pokazali su se povezanima s niskom bračnom stabilnosti, lošijim bračnim interakcijama i seksualnim problemima. Prema navedenom, vidljivo je da su rezultati ovog istraživanja u skladu s literaturom te da se može potvrditi značajna povezanost između samoprocjene pogoršanja života i zadovoljstva brakom/vezom.

Pandemija COVID-19 predstavlja poseban izazov za brakove diljem svijeta. Restrikcije, gubitak posla, zdravstveni rizici i socioekonomska neizvjesnost mogu dovesti do povećanog stresa i negativno utjecati na zadovoljstvo brakom. Mnogi parovi su se suočili s promjenama u načinu života, radnom okruženju i raspodjeli obiteljskih odgovornosti, što može imati dugoročne posljedice na njihovu intimnost i zadovoljstvo brakom.

Kao što je navedeno u uvodu, suzbijanje pandemije COVID-19 uključivalo je mjere poput socijalne distance i karantene, mogu dovesti do smanjenja socijalne podrške koju ljudi osjećaju. Podrška obitelji, prijatelja i zajednice može pružiti emocionalnu potporu i pomoć u teškim vremenima (Pfefferbaum i North, 2020). S obzirom na navedeno i značajne rezultate ovog istraživanja može se zaključiti da postoji povezanost u samoprocjeni pogoršanja životom i percipirane socijalne podrške, na način da majke koje procjenjuju veće pogoršanje života, percipiraju nižu socijalnu podršku. Zanimljivo je što u ovom istraživanju nije pronađena statistički značajna povezanost samoprocjene pogoršanja života i percipirane socijalne podrške prijatelja. Prema rezultatima istraživanja (Brajša-Žganec i sur., 2018), percipirana socijalna podrška prijatelja, pokazala se kao najvažnija za subjektivnu dobrobit, odnosno zadovoljstvo životom. Nalaz ovog istraživanja, može se objasniti činjenicom da su tijekom pandemije COVID-19 pojedinci najviše vremena provodili uz svoju obitelj i relevantne osobe te zbog ograničenja socijalnog kontakta smanjili vrijeme provedeno sa prijateljima. Ako je osoba izolirana ili ograničena u socijalnim interakcijama, socijalna podrška je manje dostupna ili manje učinkovita. Ako postoje drugi izvori podrške, poput obitelji i drugih relevantnih osoba, može se dogoditi da je utjecaj socijalne podrške prijatelja niže izražen. Iglesias-Rodriguez i sur. (2021) pokazali su da su osobe koje su bile u samoizolaciji imale nižu razinu percipirane socijalne podrške prijatelja u usporedbi s onima koji nisu bili u samoizolaciji. Navedeno može biti posljedica činjenice da su osobe u samoizolaciji bile fizički odvojene od svojih prijatelja i društva, što može dovesti do osjećaja usamljenosti i izolacije. U ovom istraživanju potvrđeno je kako je čak 47% sudionica bio u samoizolaciji, što je u skladu sa prethodnih istraživanjem.

5.3. Predviđanje samoprocjene pogoršanja života majki uslijed pandemije COVID-19

Zadnji cilj ovog istraživanja bio je predvidjeti samoprocjenu pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 na temelju socio-demografskih podataka, zadovoljstva brakom/vezom, percipirane socijalne podrške i zabrinutosti pandemijom COVID-19, na način da da majke koje imaju višu razinu obrazovanja i koje su starije te percipiraju socijalnu podršku i zadovoljstvo brakom višim te su manje zabrinute zbog pandemije COVID-19, procjenjuju manje pogoršanje svakodnevnog života uslijed pandemije COVID-19.

Samoprocjena pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19 predstavlja subjektivni dojam pojedinca o smanjenoj kvaliteti života u usporedbi s razdobljem prije pandemije. Ova procjena obuhvaća širok spektar aspekata života, uključujući fizičko i mentalno zdravlje, socijalne veze te ekonomske faktore. Pandemija COVID-19 izazvala je značajne promjene u svakodnevnom životu pojedinaca diljem svijeta, s obilježjima kao što su ograničenja putovanja, socijalna distanca, promjena radnih uvjeta i prelazak na online obrazovanje. Jedan od glavnih aspekata koji su utjecali na samoprocjenu pogoršanja života tijekom pandemije je promjena u rutini i svakodnevnim aktivnostima. Restrikcije putovanja, zatvaranje škola, vrtića i radnih mjesta te prelazak na rad od kuće ili gubitak zaposlenja rezultirali su značajnim promjenama u rasporedu i organizaciji života pojedinaca. Ove promjene mogu dovesti do osjećaja gubitka kontrole i destabilizacije svakodnevnih rutina, što može negativno utjecati na opću dobrobit i samoprocjenu kvalitete života (Brooks i sur., 2020). Pandemija također može imati ozbiljan utjecaj na fizičko i mentalno zdravlje pojedinaca. Strah od infekcije, socijalna izolacija, povećan stres i tjeskoba te nedostatak pristupa zdravstvenoj skrbi mogu rezultirati pogoršanjem fizičkog i mentalnog blagostanja. Osjećaj tjeskobe, depresije i stresa često su prisutni tijekom pandemije, što može smanjiti subjektivno zadovoljstvo životom (Pierce i sur., 2020). Socijalni odnosi također su važan aspekt koji može biti pogođen tijekom pandemije. Fizička udaljenost, ograničenja društvenih kontakata i socijalna distanca dovode do osjećaja usamljenosti, izolacije i manjka podrške. Ova izolacija može smanjiti osjećaj povezanosti i zadovoljstva u interpersonalnim odnosima, što dalje utječe na samoprocjenu kvalitete života.

Pretpostavka ovog istraživanja da će manje obrazovane i starije majke procjenjivati pogoršanje životom većim je djelomično potvrđena. Manje obrazovane žene često se suočavaju s većim socioekonomskim izazovima (Singh-Manoux i sur., 2004), koji uvelike utječu na

procjenu pogoršanja života. Također, obrazovanje može biti povezano s boljim pristupom informacijama i razumijevanjem situacije. Manje obrazovane žene možda nemaju jednak pristup informacijama o pandemiji, smjernicama za sigurnost ili dostupnim resursima. Nedostatak relevantnih informacija može povećati osjećaj nesigurnosti i pogoršanja situacije (Antičević, 2021). S obzirom na navedeno, može se zaključiti kako su rezultati ovog istraživanja u skladu sa rezultatima prethodnih. S druge strane, pretpostavka je također kako će mlađe majke procjenjivati veće pogoršanje života uslijed pandemije COVID-19. Prethodna istraživanja su pokazala da je zabrinutost pandemijom obrnuto proporcionalna dobi (Cerda i Garcia, 2022), što znači da su mlađi ljudi zabrinutiji pandemijom od starijih. Ovaj nalaz može se objasniti činjenicom da se mlađe žene više boje zaraze virusom jer su svjesne da mogu prenijeti bolest na starije osobe koje su izloženije ozbiljnijim zdravstvenim rizicima. Također, mlađe žene su možda više zabrinute zbog gubitka radnog mjesta, plaće ili neizvjesne ekonomske situacije, jer su manje financijski stabilne od starijih žena. Međutim, dob se u ovom istraživanju ipak nije pokazao kao značajan prediktor u predviđanju pogoršanja životom.

Kao jedan od značajnih prediktora u previđanju samoprocjene pogoršanja života, u ovom istraživanju je zadovoljstvo brakom/vezom. Navedeno potvrđuju prošla istraživanja (Pietromonaco i Overall, 2021). Zadovoljstvo brakom/vezom može imati utjecaj na razinu zabrinutosti pojedinca u stresnim situacijama. Istraživanja su pokazala da pojedinci koji su zadovoljni svojim brakom/vezom imaju manju razinu stresa u usporedbi s onima koji nisu zadovoljni (Robles, 2014). Također, istraživanje koje se bavilo utjecajem zadovoljstva brakom na stres u Sjedinjenim Američkim Državama, pokazalo je da su ljudi koji su izrazili više zadovoljstva svojim brakom/vezom imali manje stresne reakcije na situacije koje su izazivale stres, uključujući financijske probleme, gubitak posla i konflikte s drugim ljudima (Proulx i sur., 2013). Istraživanje koje su proveli Balzarini i sur. (2023) obuhvatilo je 57 zemalja s ciljem istraživanja veze između stresora uzrokovanih pandemijom COVID-19 i percepcije kvalitete partnerskih veza. Rezultati su ukazali na povezanost između stresora poput osjećaja usamljenosti, financijskog pritiska i stresa s nižim zadovoljstvom u vezama, manjom predanošću partneru i većim sukobima tijekom početne faze pandemije i sljedeća tri mjeseca. Promjene u osjećaju usamljenosti i stresa bile su povezane s zadovoljstvom u vezama i razinom sukoba. Zanimljivo je da je visoka senzibilnost prema osjećajima partnera, djelovala kao zaštitni čimbenik zadovoljstva u partnerskim odnosima tijekom stresora u pandemiji. Ova se zaštitna uloga najviše istaknula tijekom početne faze pandemije, dok su se ti učinci smanjili tijekom vremena. Nalazi upućuju na praktičnu važnost pružanja profesionalne pomoći parovima kako bi održali kvalitetu i zadovoljstvo u vezi te smanjili sukobe tijekom razdoblja

intenzivnih stresora poput pandemije COVID-19. Iako se očekuje da će stres u partnerskim odnosima rezultirati većim sukobima i manjim zadovoljstvom, parovi koji ostaju predani svom partneru mogu zadržati zadovoljstvo i kvalitetu svog odnosa.

Jedna od pretpostavki ovog istraživanja bila je da će percipirana socijalna podrška obitelji, prijatelja i drugih relevantnih osoba značajno predviđati samoprocjenu pogoršanja života uslijed pandemije COVID-19. Socijalna podrška se odnosi na percepciju da su pojedinci okruženi osobama koje ih podržavaju, pomažu im u rješavanju problema i pružaju emocionalnu potporu. Istraživanja su pokazala da percepcija socijalne podrške može smanjiti razinu zabrinutosti i anksioznosti u stresnim situacijama, uključujući i pandemiju (Xiong i sur., 2020). Istraživanje provedeno u Kini otkrilo je da su pojedinci koji su osjetili višu razinu socijalne podrške iz obitelji, prijatelja i drugih bliskih osoba tijekom pandemije imali niže razine anksioznosti i depresije (Wang i sur., 2020). Iako je u ovom istraživanju dobivena povezanost percipirane socijalne podrške i samoprocjene pogoršanja života, socijalna podrška se nije pokazala kao statistički značajan prediktor. Ovaj nalaz može se objasniti specifičnosti situacijom izazvanom pandemijom COVID-19, ali i zbog kolinearnosti prediktorskih varijabli, odnosno visokih korelacija među prediktorima, posebno zadovoljstvom brakom/vezom i ukupnom socijalnom podrškom. Navedeno može otežati razlikovanje pojedinačnih učinaka prediktora na kriterij, čak i ako su pojedinačno visoko korelirani s kriterijem. Kada su prediktori međusobno povezani, koeficijenti regresije mogu postati nepouzdana i teško ih je interpretirati. Također, ako osoba ima visoku percipiranu socijalnu podršku, izazovi s kojima se suočava tijekom pandemije mogu biti toliko veliki da podrška drugih nije dovoljna da bi se ublažila njihova samoprocjena pogoršanja života. Pojedinci mogu biti preokupirani životnim situacijama, poput gubitka posla, zdravstvenih briga ili financijskih poteškoća pa im ni socijalna podrška ne predstavlja utjehu. Također, razlog ovog nalaza može biti u ograničenoj podršci zbog fizičke udaljenosti pojedinaca.

Zabrinutost u doba pandemije može se odnositi na brojne faktore, uključujući prvenstveno brigu o vlastitom zdravlju, zdravlju drugih, financijskoj situaciji, obrazovanju, poslu ili drugim životnim područjima (Davey i Wells, 2006). Jedan od najvećih uzroka zabrinutosti je utjecaj pandemije na zdravlje ljudi, brzo širenje virusa među ljudima, ograničenja kretanja i manjka društvenog kontakta te utjecaja pandemije na zaposlenost i financijsku dobrobit. Sve ove činjenice zajedno stvaraju veliku zabrinutost među ljudima širom svijeta. Zbog svega navedenog, pretpostavka ovog istraživanja je da će majke koje su zabrinutije zbog pandemije, procjenjivati pogoršanje života višim. Rezultati ovog istraživanja

u skladu su s rezultatima prethodnog istraživanja i navedenom pretpostavkom. Majke su često vrlo osjetljive na zdravlje i sigurnost svoje djece. Ako su zabrinute zbog mogućnosti zaraze COVID-19 ili zdravstvenih posljedica koje pandemija može imati na njihovu djecu, to može povećati njihovu percepciju pogoršanja života. Također, kada je pojedinac zabrinut, pažnja mu se često usredotočuje na negativne aspekte situacije (Frey i sur., 2020). To može dovesti do prepoznavanja i naglašavanja problema, poteškoća i rizika u okolini. Kao rezultat toga, naša percepcija pogoršanja života može biti veća jer smo usredotočeni na potencijalne negativne ishode. Također, zabrinutost je obično u korelaciji sa emocionalnim reakcijama poput tjeskobe, straha i nelagode (Parkinson i Simons, 2012). Kada su pojedinci emocionalno uznemireni, skloni su percipirati stvari negativnije nego što zaista jesu. Pojedinci koji su preopterećeni zabrinutošću i osjećaju se tjeskobno, procjenjuju pogoršanje života višim (Langlois i sur., 2000).

5.4. Nedostaci i ograničenja istraživanja

Najveći nedostatak ovog istraživanja je selekcionirani uzorak. Naime, u ovom istraživanju koristili su se podaci majki odnosno obitelji koje su pristale sudjelovati u istraživanju. Pretpostavka je da se majke i obitelji koji pristaju sudjelovati mogu razlikovati od onih koji ne pristaju po zainteresiranosti, motivaciji ili nekim drugim karakteristikama. Kao rezultat toga, uzorak može biti nereprezentativan za ciljanu populaciju, što otežava interpretaciju rezultata na širu populaciju. Također, sudionice koji dobrovoljno pristaju sudjelovati u istraživanju, mogu imati tendenciju da prikažu sebe i svoju obitelj u povoljnijem svjetlu, što može dovesti do iskrivljavanja rezultata. Iskrivljavanje odgovora može umanjiti pouzdanost i narušiti valjanost istraživanja. Također, u ovom radu primijenjeni su podaci prikupljeni samo u prvom valu longitudinalnog istraživanja, što svakako ograničava mogućnost razumijevanja dugoročnih posljedica pandemije COVID-19. Uz sve navedeno, kriterijska varijabla ovog istraživanja, odnosno procjena pogoršanja života uslijed pandemije, operacionalizirana je samo jednom česticom čime je upitna njena pouzdanost. Korištenjem samo jedne čestice za mjerenje kriterijske varijable, postoji mogućnost da mjerenje neće obuhvatiti sve aspekte ili dimenzije varijable, što može dovesti do nepotpunog ili nepreciznog razumijevanja pojma koji se mjeri.

S obzirom da se pokazalo kako pandemija utječe na mnoge aspekte života poput, zadovoljstva brakom/vezom i percipirane socijalne podrške potrebna su mnoga istraživanja na tu temu. Ovo istraživanje provodilo se tijekom same pandemije te ukazuje na kratkoročne

posljedice. Buduća istraživanja trebala bi proučavati dugoročne posljedice pandemije ne samo na majkama, već i na njihovoj djeci. Također, bilo bi poželjno da se provedu longitudinalna istraživanja kako bi se utvrdilo postoji li gradacijsko povećanje ili smanjenje utjecaja same pandemije na svakodnevni život. Primjerice, rad od kuće postao je uobičajen u mnogim dijelovima svijeta tijekom pandemije. Buduća istraživanja trebala bi istražiti kako rad od kuće utječe na obiteljsku dinamiku, kao što su rasporedi obitelji i ravnoteža između posla i obiteljskih odgovornosti. Također, mnoge škole diljem svijeta su zatvorene tijekom pandemije, a nastava se odvijala na daljinu. Buduća istraživanja trebala bi istražiti kako ova promjena utječe na obiteljski život, posebno na ravnotežu između posla i obiteljskih odgovornosti. Pandemija COVID-19 može također utjecati na roditeljske stilove, izazvati povećanu anksioznost i stres kod roditelja, kao i na povećanje vremena koje roditelji provode sa svojom djecom. Buduća istraživanja trebala bi istražiti kako se ovi učinci razlikuju između različitih dobnih skupina djece, kao i kako se roditelji prilagođavaju novim izazovima koje je donijela pandemija.

6. Zaključak

Glavni cilj istraživanja bio je istražiti povezanost posljedica pandemije COVID-19 i svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece. Predviđala se samoprocjena pogoršanja svakodnevnog života majki uslijed pandemije COVID-19 na temelju socio-demografskih podataka, zabrinutosti pandemijom COVID-19, zadovoljstva brakom/vezom i percipiranom socijalnom podrškom obitelji, prijatelja i drugih. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 1206 majki osnovnoškolske djece iz Varaždinske i Osječko-baranjske županije. Rezultati su pokazali kako navedeni prediktori značajno predviđaju samoprocjenu pogoršanja svakodnevnog života majki osnovnoškolske djece. Razina obrazovanja majke, razina zabrinutosti pandemijom COVID-19 te zadovoljstvo brakom/vezom pokazali su se kao statistički značajni prediktori u predviđanju samoprocjene pogoršanja svakodnevnog života. Istraživanje je potvrdilo pretpostavku da manje obrazovane majke procjenjuju veću samoprocjenu pogoršanja života, s obzirom da obrazovanje može biti povezano s boljim pristupom informacijama i razumijevanjem situacije. Također, veća zabrinutost pandemijom uzrokuje veću samoprocjenu pogoršanja života majki s obzirom da su pojedinci koji su emocionalno uznemireni i preopterećeni zabrinutošću, skloni percipirati stvari negativnije nego što zaista jesu. Niže zadovoljstvo brakom/vezom također predviđa višu samoprocjenu pogoršanja života uslijed pandemije, jer razina zadovoljstva brakom/vezom može imati utjecaj na razinu zabrinutosti pojedinca u stresnim situacijama poput pandemije. Iako je u ovom istraživanju dobivena

značajna povezanost percipirane socijalne podrške i samoprocjene pogoršanja života, socijalna podrška se nije pokazala kao statistički značajan prediktor, što se može objasniti specifičnosti situacijom izazvanom pandemijom COVID-19, ali i zbog visoke povezanosti prediktorskih varijabli.

Dodatno, u ovom istraživanju ispitivali su se životni događaji majki osnovnoškolske djece povezani sa pandemijom COVID-19. Rezultati su pokazali kako je visok postotak majki bilo u samoizolaciji zbog pandemije COVID-19, preboljelo virus, izvijestilo o smanjenju financijskih prihoda te doživjelo smrt bliske osobe.

7. Literatura

- Adams, E. L., Smith, D., Caccavale, L. J., i Bean, M. K. (2021). Parents are stressed! Patterns of parent stress across COVID-19. *Frontiers in psychiatry*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.626456>
- Antičević, V. (2021). Učinci pandemija na mentalno zdravlje. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 30(2), 423-443. <https://doi.org/10.5559/di.30.2.12>
- Bahr, S. J. (1979). The effects of welfare on marital stability and remarriage. *Journal of Marriage and the Family*, 553-560. <https://doi.org/10.2307/351625>
- Balzarini, R. N., Muise, A., Zoppolat, G., Di Bartolomeo, A., Rodrigues, D. L., Alonso-Ferres, M. i Slatcher, R. B. (2023). Love in the time of COVID: Perceived partner responsiveness buffers people from lower relationship quality associated with COVID related stressors. *Social psychological and personality science*, 14(3), 342-355. <https://doi.org/10.1177/19485506221094437>
- Bo, Y., Guo, C., Lin, C., Zeng, Y., Li, H. B., Zhang, Y., Lao, X. Q. (2021). Effectiveness of non-pharmaceutical interventions on COVID-19 transmission in 190 countries from 23 January to 13 April 2020. *International Journal of Infectious Diseases*, 102, 247-253. <https://doi.org/10.1016/j.ijid.2020.10.066>
- Brajdić Vuković, M., i Doolan, K. (2021). Očaj i sreća u doba nesreće: raznolikost ženskih doživljaja karantene za vrijeme COVID-19 pandemije. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 59(219), 241-265. <https://doi.org/10.5673/sip.59.0.9>
- Brajša-Žganec, A., Kaliterna-Lipovčan, L., i Hanzec, I. (2018). The relationship between social support and subjective well-being across the lifespan. *Društvena istraživanja*, 27(1), 47-45. <https://doi.org/10.5559/di.27.1.03>
- Brewin, C. R. (2005). Systematic review of screening instruments for adults at risk of PTSD. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 18(1), 53-62. <https://doi.org/10.1002/jts.20007>
- Brkljačić, T., Glavak Tkalić, R., Lučić, L., Sučić, I., i Kaliterna Lipovčan, L. (2019). Kratka skala za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom: metrijske karakteristike, korelati te razlike po spolu i statusu braka/veze. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 28(4), 647-668. <https://doi.org/10.5559/di.28.4.05>
- Brock, R. L., i Laifer, L. M. (2020). Family science in the context of the COVID-19 pandemic Solutions and new directions. *Family process*, 59(3), 1007-1017. <https://doi.org/10.1111/famp.12582>
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., i Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The lancet*, 395(10227), 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Buljan Flander, G., Galić, R., Roje Đapić, M., Raguž, A., & Prijatelj, K. (2020). Zaštitni i rizični čimbenici u prilagodbi na pandemiju COVID-19 u Republici Hrvatskoj. *Socijalna psihijatrija*, 48(3), 285-300. <https://doi.org/10.24869/spsih.2020.285>

- Cava, M. A., Fay, K. E., Beanlands, H. J., McCay, E. A., i Wignall, R. (2005). The experience of quarantine for individuals affected by SARS in Toronto. *Public health nursing*, 22(5), 398-406. <https://doi.org/10.1111/j.0737-1209.2005.220504.x>
- Celik, B., i Dane, S. (2020). The effects of COVID-19 pandemic outbreak on food consumption preferences and their causes. *Journal of research in medical and dental science*, 8(3), 169-173.
- Cerda, A. A., i García, L. Y. (2022). Factors explaining the fear of being infected with COVID-19. *Health Expectations*, 25(2), 506-512. <https://doi.org/10.1111/hex.13274>
- Chew, Q. H., Chia, F. L. A., Ng, W. K., Lee, W. C. I., Tan, P. L. L., Wong, C. S. i Sim, K. (2020). Perceived stress, stigma, traumatic stress levels and coping responses amongst residents in training across multiple specialties during COVID-19 pandemic—A longitudinal study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(18), 6572. <https://doi.org/10.3390/ijerph17186572>
- Chi, P., Wu, Q., Cao, H., Zhou, N., i Lin, X. (2020). Relationship-oriented values and marital and life satisfaction among Chinese couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(8-9), 2578-2596. <https://doi.org/10.1177/0265407520928588>
- Cohen, S., i Hoberman, H. M. (1983). Positive events and social supports as buffers of life change stress 1. *Journal of applied social psychology*, 13(2), 99-125. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1983.tb02325.x>
- Cohen, S., i Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological bulletin*, 98(2), 310. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.98.2.310>
- Dang, H. A. H. Nguyen, C. V. (2021). Gender inequality during the COVID-19 pandemic: Income, expenditure, savings, and job loss. *World Development*, 140. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105296>
- Daoust, J. F. (2020). Elderly people and responses to COVID-19 in 27 Countries. *PloS one*, 15(7). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0235590>
- Davey, G. C., i Wells, A. (2006). *Worry and its psychological disorders: Theory, assessment and treatment*. John Wiley & Sons.
- Deci, E. L., i Ryan, R. M. (2002). Self-determination research: Reflections and future directions. In E. L. Deci & R. M. Ryan, *Handbook of self-determination research*, 431–441). University of Rochester Press.
- Diener, E. D., i Suh, M. E. (1997). Subjective well-being and age: An international analysis. *Annual review of gerontology and geriatrics*, 17(1), 304-324. DOI: 10.1891/0198-8794.17.1.304
- Dilmaç, B., Karababa, A., Seki, T., Şimşir, Z., i Kurnaz, M. F. (2023). Examining the relationships between fear of coronavirus, state anxiety, and relationship happiness among married Turkish individuals during COVID-19. *Journal of Family Issues*, 44(4), 1113-1128. <https://doi.org/10.1177/0192513X211055513>
- Dinero, R. E., Conger, R. D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., i Larsen-Rife, D. (2008). Influence of family of origin and adult romantic partners on romantic attachment security. *Journal of family Psychology*, 22(4), 622. <https://doi.org/10.1037/a0012506>

- Felce, D., i Perry, J. (1995). Quality of life: Its definition and measurement. *Research in developmental disabilities*, 16(1), 51-74. [https://doi.org/10.1016/0891-4222\(94\)000288](https://doi.org/10.1016/0891-4222(94)000288)
- Fodor, É., Gregor, A., Koltai, J., i Kováts, E. (2021). The impact of COVID-19 on the gender division of childcare work in Hungary. *European Societies*, 23(1), 95-110. <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1817522>
- Frey, M. K., Ellis, A. E., Zeligs, K., Chapman-Davis, E., Thomas, C., Christos, P. J. i Blank, S. V. (2020). Impact of the coronavirus disease 2019 pandemic on the quality of life for women with ovarian cancer. *American journal of obstetrics and gynecology*, 223(5). <https://doi.org/10.1016/j.ajog.2020.06.049>
- Gamonal Limcaoco, R. S., Mateos, E. M., Fernández, J. M., i Roncero, C. (2020). Anxiety, worry and perceived stress in the world due to the COVID-19 pandemic, March 2020. Preliminary results. *MedRxiv*, 2020-04. <https://doi.org/10.1101/2020.04.03.20043992>
- Haber, M. G., Cohen, J. L., Lucas, T., i Baltes, B. B. (2007). The relationship between self reported received and perceived social support: A meta-analytic review. *American journal of community psychology*, 39, 133-144. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9100-9>
- Hipp, L., Bünning, M., Munnes, S., i Sauermann, A. (2020). Problems and pitfalls of retrospective survey questions in COVID-19 studies. In *survey research methods* 14(2), 109-1145. Konstanz: European Survey Research Association. <https://doi.org/10.18148/srm/2020.v14i2.7741>
- Holmes, B. M., i Johnson, K. R. (2009). Adult attachment and romantic partner preference: A review. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(6-7), 833-852. <https://doi.org/10.1177/0265407509345653>
- <https://crowell.pilar.hr/>
- Iglesias-Rodriguez, C. M., Fernandez-Gonzalez, L., Gutierrez-Rojas, L., i Nolasco, A. (2021). Social Support in Times of COVID-19: The Impact of Social Distancing and Isolation on Perceived Social Support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3). <https://doi.org/10.3390/ijerph18031283>
- Jafree, S. R., Momina, A. U., Malik, N., Naqi, S. A., i Fischer, F. (2021). Challenges in providing surgical procedures during the COVID-19 pandemic: Qualitative study among Operating Department Practitioners in Pakistan. *Science Progress*, 104(2). <https://doi.org/10.1177/00368504211023282>
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling (4th ed.)*. Guilford Press.
- Langlois, F., Freeston, M. H., i Ladouceur, R. (2000). Differences and similarities between obsessive intrusive thoughts and worry in a non-clinical population: Study 1. *Behaviour research and therapy*, 38(2), 157-173. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(99\)00027-3](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(99)00027-3)
- Lauri Korajlija, A., i Jokic-Begic, N. (2020). COVID-19: Concerns and behaviours in Croatia. *British journal of health psychology*, 25(4), 849-855. <https://doi.org/10.1111/bjhp.12425>

- Lazarus, R. S. (1996). The role of coping in the emotions and how coping changes over the life course. In *Handbook of emotion, adult development, and aging*, 289-306. Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012464995-8/50017-0>
- Li, P. F., i Wickrama, K. A. S. (2014). Stressful life events, marital satisfaction, and marital management skills of Taiwanese couples. *Family Relations*, 63(2), 193-205. <https://doi.org/10.1111/fare.12066>
- Ma, Y. F., Li, W., Deng, H. B., Wang, L., Wang, Y., Wang, P. H. i Xiang, Y. T. (2020). Prevalence of depression and its association with quality of life in clinically stable patients with COVID-19. *Journal of affective disorders*, 275, 145-148. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.06.033>
- Maltas, C. (1992). Trouble in paradise: marital crises of midlife. *Psychiatry*, 55(2), 122-131. <https://doi.org/10.1080/00332747.1992.11024586>
- Marroquín, B., Vine, V., i Morgan, R. (2020). Mental health during the COVID-19 pandemic: Effects of stay-at-home policies, social distancing behavior, and social resources. *Psychiatry research*, 293, 113419. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113419>
- Myers, D.G., i Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6(1), 10-19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>
- Neff, L. A., i Karney, B. R. (2017). Acknowledging the elephant in the room: How stressful environmental contexts shape relationship dynamics. *Current opinion in psychology*, 13, 107-110. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.05.013>
- Ohlbrecht, H., i Jellen, J. (2021). Unequal tensions: the effects of the coronavirus pandemic in light of subjective health and social inequality dimensions in Germany. *European Societies*, 23(1), 905-922. <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1852440>
- Ozbay, F., Johnson, D. C., Dimoulas, E., Morgan Iii, C. A., Charney, D., i Southwick, S. (2007). Social support and resilience to stress: from neurobiology to clinical practice. *Psychiatry (Edgmont)*, 4(5), 35. doi: 10.1007/s11920-008-0049-7
- Park, Y. R., i Jang, E. H. (2013). Impact of stress on depression among university students: testing for moderating effect of social support. *Korean Journal of Adult Nursing*, 25(5), 549-558. <https://doi.org/10.7469/KJAN.2013.25.5.549>
- Parkinson, B., i Simons, G. (2012). Worry spreads: Interpersonal transfer of problem-related anxiety. *Cognition & Emotion*, 26(3), 462-479. <https://doi.org/10.1080/02699931.2011.651101>
- Pavot, W., i Diener, E. (2004). The subjective evaluation of well-being in adulthood: Findings and implications. *Aging International*, 29(2), 113-135. DOI:10.1007/s12126-004 1013 4
- Pavot, W., Diener, E., Colvin, C.R., i Sandrik, E. (1991). Further validation of the Satisfaction with life scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment*, 51(19), 149-161. doi: 10.1207/s15327752jpa5701_17.

- Pfefferbaum, B., i North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *New England journal of medicine*, 383(6), 510-512. DOI: 10.1056/NEJMp2008017
- Pietromonaco, P. R., i Overall, N. C. (2021). Applying relationship science to evaluate how the COVID-19 pandemic may impact couples' relationships. *American Psychologist*, 76(3), 438. <https://doi.org/10.1037/amp0000714>
- Proulx, C. M., i Snyder-Rivas, L. A. (2013). The longitudinal associations between marital happiness, problems, and self-rated health. *Journal of Family Psychology*, 27(2), 194. DOI: 10.1037/a0031877
- Purba, F. D., Kumalasari, A. D., Novianti, L. E., Kendhawati, L., Noer, A. H., i Ninin, R. H. (2021). Marriage and quality of life during COVID-19 pandemic. *Plos one*, 16(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256643>
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., i Xie, B. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations, 33(2). doi: 10.1136/gpsych-2020-100213
- Randall, A. K., i Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical psychology review*, 29(2), 105-115. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2008.10.004>
- Remmerswaal, D., i Muris, P. (2011). Children's fear reactions to the 2009 Swine Flu pandemic: The role of threat information as provided by parents. *Journal of anxiety disorders*, 25(3), 444-449. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.11.008>
- Robles, T. F. (2014). Marital quality and health: Implications for marriage in the 21st century. *Current directions in psychological science*, 23(6), 427-432. <https://doi.org/10.1177/0963721414549043>
- Schimmenti, A., Billieux, J., i Starcevic, V. (2020). The four horsemen of fear: An integrated model of understanding fear experiences during the COVID-19 pandemic. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 41. doi: [10.36131/CN20200202](https://doi.org/10.36131/CN20200202)
- Silva, A. F. D., Estrela, F. M., Soares, C. F. S., Magalhães, J. R. F. D., Lima, N. S., Morais, A. C. i Lima, V. L. D. A. (2020). Marital violence precipitating/intensifying elements during the Covid-19 pandemic. *Ciencia & saude coletiva*, 25. <https://doi.org/10.1590/1413-81232020259.16132020>
- Singh-Manoux, A., Ferrie, J. E., Chandola, T., i Marmot, M. (2004). Socioeconomic trajectories across the life course and health outcomes in midlife: evidence for the accumulation hypothesis?. *International journal of epidemiology*, 33(5), 1072-1079. <https://doi.org/10.1093/ije/dyh224>
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>

- Szkody, E., Stearns, M., Stanhope, L., i McKinney, C. (2021). Stress-buffering role of social support during COVID-19. *Family process*, 60(3), 1002-1015.
<https://doi.org/10.1111/famp.12618>
- Thibaut, F., van Wijngaarden-Cremers, P. J. (2020). Women's mental health in the time of Covid-19 pandemic. *Frontiers in global women's health*, 1.
<https://doi.org/10.3389/fgwh.2020.588372>
- Vuletić, G., i Mujkić, A. (2002). Što čini osobnu kvalitetu života: Studija na uzorku Hrvatske gradske populacije. *Liječnički vjesnik*, 124(2), 64-70.
- Walsh, K., McCormack, C. A., Webster, R., Pinto, A., Lee, S., Feng, T. i Monk, C. (2019). Maternal prenatal stress phenotypes associate with fetal neurodevelopment and birth outcomes. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(48), 23996-24005.
<https://doi.org/10.1073/pnas.1905890116>
- Wang, J., Jing, R., Lai, X., Zhang, H., Lyu, Y., Knoll, M. D., i Fang, H. (2020). Acceptance of COVID-19 Vaccination during the COVID-19 Pandemic in China. *Vaccines*, 8(3), 482.
<https://doi.org/10.3390/vaccines8030482>
- Watson, D., Clark, L.A., i Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063-1070. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Weingarten, K., i Worthen, M. (2018). The solace of an uncertain future: Acute illness, the self, and self-care. *Family process*, 57(2), 572-586. <https://doi.org/10.1111/famp.12347>
- Xiang, Y. T., Zhao, Y. J., Liu, Z. H., Li, X. H., Zhao, N., Cheung, T., i Ng, C. H. (2020). The COVID-19 outbreak and psychiatric hospitals in China: managing challenges through mental health service reform. *International journal of biological sciences*, 16(10), 1741. doi: [10.7150/ijbs.45072](https://doi.org/10.7150/ijbs.45072)
- Xiong, J., Lipsitz, O., Nasri, F., Lui, L. M., Gill, H., Phan, L., McIntyre, R. S. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on mental health in the general population: A systematic review. *Journal of affective disorders*, 277, 55-64.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.08.001>
- Yildirim, T. M., i Eslen-Ziya, H. (2021). The differential impact of COVID-19 on the work conditions of women and men academics during the lockdown. *Gender, Work & Organization*, 28, 243-249. <https://doi.org/10.1111/gwao.12529>
- Zhang, J., Wu, W., Zhao, X., i Zhang, W. (2020). Recommended psychological crisis intervention response to the 2019 novel coronavirus pneumonia outbreak in China: a model of West China Hospital. *Precision Clinical Medicine*, 3(1), 3-8.
<https://doi.org/10.1093/pcmedi/pbaa006>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., i Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 52(1), 30-41.
https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2

Prilog 1. Faktorska analiza Skale zabrinutosti u vezi pandemije COVID-19

Tablica 1. *Bartlettov test sfericiteta i KMO test pogodnosti analize*

	Kaiser-Meyer-Olkin test pogodnosti analize	Bartlettov test sfericiteta		
		Približni χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
Zabrinutost pandemijom	,745	1942,07	6	< ,001

Tablica 2. *Prikaz komunaliteta manifestnih varijabli*

	Inicijalni komunalitet	Komunalitet nakon ekstrakcije
Zabrinutost za financijsku stabilnost	1	,529
Zabrinutost za vlastito zdravlje	1	,698
Zabrinutost za zdravlje bliskih osoba	1	,610
Zabrinutost za budućnost	1	,740

Tablica 3. *Postotak ukupno objašnjene varijance setom čestita vezanih uz zabrinutost pandemijom COVID-19*

Faktori	Karakteristični korijeni			Ekstrahirane sume kvadrata		
	Ukupno	% varijance	Kumulativni %	Ukupno	% varijance	Kumulativni %
1	2,576	64,401	64,401	2,578	64,401	64,401
2	,714	17,859	82,259			
3	,372	9,299	91,558			
4	,338	8,442	100,000			

Tablica 4. Prikaz factorske strukture šestica skale zabrinutosti zbog pandemije COVID-19

	<i>Komponenta</i>
	<i>1</i>
Zabrinutost za financijsku stabilnost	,727
Zabrinutost za vlastito zdravlje	,835
Zabrinutost za zdravlje bliskih osoba	,781
Zabrinutost za budućnost	,860